

10. Про затвердження Положення про Державну службу України з безпеки на транспорті: постанова Кабінету Міністрів України; Положення від 11.02.2015 р. № 103. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/103-2015-п>.

11. Про затвердження Положення про Міністерство інфраструктури України: постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2015 р. № 460. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-п>.

12. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

13. Про затвердження Положення про патрульну службу МВС: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 02.07.2015 р. № 796 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0777-15>.

14. Бортник Н.П., Єсімов С.С. Проблеми нормативно-правового регулювання діяльності Національної поліції у сфері безпеки дорожнього руху. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Юридичні науки»: збірник наукових праць. 2016. № 837. С. 29–35.

15. Про дорожній рух та його безпеку: проект закону України від 26.09.2016 р. № 5184. // Ліга Закон. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JH40000A.html.

УДК 342.922:346.7

ТКАЧЕНКО О.Ю.

СИСТЕМА АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ

У статті проаналізовано існуючі доктринальні підходи до визначення поняття «правові засоби». З'ясовано місце адміністративно-правових засобів у системі правових засобів. Встановлено та висвітлено основні елементи адміністративно-правових засобів-інструментів та адміністративно-правових засобів-технологій. Здійснено порівняльно-правовий аналіз змісту понять «адміністративно-правові засоби» та «інструменти діяльності публічної адміністрації». Запропоновано використання адміністративно-правових засобів-інструментів та адміністративно-правових засобів-технологій у статичній та динамічній частинах адміністративно-правового механізму реалізації державної політики у паливно-енергетичній сфері України в умовах децентралізації влади.

Ключові слова: правові засоби, адміністративно-правові засоби-інструменти, адміністративно-правові засоби-технології, реалізація державної політики, паливно-енергетична сфера України, адміністративно-правовий механізм.

В статье проанализированы существующие доктринальные подходы к определению понятия «правовые средства». Выяснено место административно-правовых средств в системе правовых средств. Установлены и выяснены основные элементы административно-правовых средств-инструментов и административно-правовых средств-технологий. Осуществлен сравнительно-правовой анализ содержания понятий «административно-правовые средства» и «инструменты деятельности публичной администрации». Предложено использование административно-правовых средств-инструментов и административно-правовых средств-технологий в стати-

ческой и динамической частях административно-правового механизма реализации государственной политики в топливно-энергетической сфере Украины в условиях децентрализации власти.

Ключевые слова: правовые средства, административно-правовые средства-инструменты, административно-правовые средства-технологии, реализация государственной политики, топливно-энергетическая сфера Украины, административно-правовой механизм.

There are the existing doctrinal approaches to determining the concept of “legal means” have been analyzed in the article. The place of administrative and legal means in the system of legal means has been found out. The basic elements of administrative and legal means and tools, administrative and legal means and technologies have been established and highlighted. The author has accomplished comparative and legal analysis of the content of the concepts of “administrative and legal means” and “tools of public administration”. The author has suggested to use administrative and legal means and tools, administrative and legal means and technologies in the static and dynamic parts of administrative and legal mechanism of the state policy implementation in the fuel and energy sector of Ukraine in the conditions of decentralization of power.

Key words: legal means, administrative and legal means and tools, administrative and legal means and technologies, realization of the state policy, fuel and energy sector of Ukraine, administrative and legal mechanism.

Вступ. Однією з важливих цілей нової Енергетичної стратегії України (далі – ЄСУ) до 2035 року постає створення сучасної системи управління та ефективного її правового регулювання [1]. Водночас впровадження оновленої доктрини адміністративного права [2, с. 85–89] під час правореалізаційної діяльності суб'єктів, що здійснюють державну політику у паливно-енергетичній сфері (далі – ПЕС) України в умовах дії Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [3] потребує поглиблення наукових досліджень щодо використання фундаментальних положень загальної теорії права у галузевих юридичних працях. З огляду на це тема статті є актуальною як з наукової, так і практичної позиції.

Аналіз наукового надбання, пов'язаного із вирішенням проблеми оновлення адміністративно-правового інструментарію для успішного розв'язання різноманітних завдань державної політики та державного управління, свідчить про існування низки праць, зокрема це дослідження А.В. Рибаса, В.В. Галунька, І.В. Патерило, О.С. Нижника, В.О. Хоменка. Проте відсутні спеціальні дослідження, що пов'язані із обґрунтуванням необхідності не лише використання сучасних підходів європейського адміністративного права, але і зваженого опрацювання існуючої теоретико-правової бази загальної теорії права, яка має бути міцним підґрунтям для галузевих юридичних досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є визначення теоретико-правових засад формування системи адміністративно-правових засобів реалізації державної політики у паливно-енергетичній сфері України.

Результати дослідження. У роботі обстоюється позиція, відповідно до якої адміністративно-правові засоби постають частиною загальної системи правових засобів (тобто її підсистемою). Водночас для чіткішого розуміння адміністративно-правових засобів у загальній системі правових засобів пропонуємо передусім визначити зміст поняття «правові засоби», їх значення та класифікацію. Слід підкреслити, що правові засоби досліджуються у рамках інструментальної теорії права, розробленої С.С. Алексєєвим, О.М. Мальком, М.Н. Марченком, В.А. Сапуном, К.В. Шундіковим та іншими. Крім того, проведений аналіз наукової літератури доводить, що питання правових засобів досліджується у роботах таких вітчизняних вчених, як І.В. Арістова, Д.О. Андрєєв, Н.В. Анішук, Т.В. Волинець, Ю.В. Гридасов, А.М. Денісова, Г.В. Єрьоменко, О.Ю. Калугін, Л.В. Карабут, В.В. Ткаченко, Б.В. Кузьменко, Ю.Ю. Макогонюк, І.І. Митрофанов, О.С. Мірошніченко, Є.Б. Ольховський, О.В. Онуфрієнко, В.В. Пахомов, П.М. Рабінович, А.Р. Рафальський, О.Ю. Салманова, О.Ф. Скакун, А.М. Чернобай та інших. Окремо слід виділити наукові роботи «Правові засоби у контексті інструментальної теорії права» (О.В. Онуфрієнко) [4] та «Механізм і засоби правового впливу (теоретико-правове дослідження)» (А.М. Денісова) [5].

С.С. Алексеев розглядає правові засоби як інституційні явища правової дійсності, які втілюють регулятивну силу права, його енергію, яким належить роль її активних центрів [6, с. 14]. О.В.Зайчук та Н.М. Оніщенко – як певні юридичні категорії та діяння суб'єктів з їх застосування з метою досягнення конкретного результату [7, с. 300]. На думку О.В. Онуфрієнко, правові засоби – це система субстанціональних та діяльнісних правових явищ, за допомогою яких конкретні суб'єкти правовідносин, що поступово набувають характеру інструментальної гри, досягають приватних та публічних цілей [4, с. 14, 15].

Зі свого боку Т.І. Тарахонич відзначає, що правові засоби у широкому значенні розуміються як єдність юридичних інструментів та діяння суб'єктів (формалізований результат такої діяльності) [8, с. 37]. Водночас А.М. Денісова [9] підкреслює, що без поняття «правові засоби» (його розуміння) неможливо повноцінно досліджувати проблему ефективності та цілей правового впливу [9, с. 190]. З огляду на це автор стверджує, що саме правові засоби і надають праву його соціальну цінність [9, с. 190].

Професор О.В. Малько, один із фундаторів теорії правових засобів, підкреслює, що засіб – це сполучна середня ланка між суб'єктом і об'єктом діяльності, між ідеальною, уявною моделлю і матеріальним результатом [10, с. 9]. А правові засоби – це правові явища, які виражаються в інструментах (установленнях) та діях (технології) [10]. Характеризуючи систему правових засобів, О.В. Малько наголошує, що засоби-встановлення і засоби-діяння разом створюють необхідний і самодостатній для досягнення конкретної мети інформаційно-енергетичний комплекс ресурсів [10].

Продовжуючи дослідження концепції правових засобів, О.В. Малько та Н.М. Матузов доречно акцентують увагу на тому, що правове регулювання (до речі, як і будь-який інший управлінський процес), здійснюється за допомогою двох основних інформаційно-правових засобів – правових стимулів та правових обмежень [11, с. 626]. Корисною також є пропозиція авторів визначити матеріальний та формально-юридичний критерій, за допомогою яких можливо визначити, який саме правовий засіб належить до правових стимулів чи правових обмежень. Наприклад, матеріальним критерієм є саме інтереси особистості. Тому автори підкреслюють, що залежно від того, якому інтересу («власному» або «чужому»), тобто інтересу протилежної сторони у правовідносинах) служить конкретний засіб, він може бути стимулюючим або обмежуючим [11, с. 626].

Що стосується формально-юридичного критерію, то О.В. Малько та Н.М. Матузов вказують на характер впливу правового засобу. Наприклад, у разі, якщо характер впливу сприятливий, пов'язаний з добровільністю (а не з силою), свободою вибору поведінки, зацікавленістю – то це стимулюючий вплив (тобто правовий стимул) [11, с. 627]. Навпаки, якщо цей правовий засіб несприятливо впливає на власні інтереси суб'єкта, супроводжується загрозою, страхом, примусом, жорсткими командами, то такий вплив є обмежуючим [11, с. 627].

З цього приводу А. М. Денісова [9], досліджуючи правові засоби та їх зв'язок із функціями держави, вказує, що функції держави мають забезпечуватися відповідними правовими засобами. Наприклад, якщо метою правового впливу держави є охорона і закріплення – домінуючими будуть обмежуючі засоби (у всіх їх виявах), а коли пріоритетною формою держави є її розвиток, то, відповідно, будуть використовуватися стимулюючі засоби, що і відобразиться на типі правового регулювання [9, с. 193]. Зауважимо, що головна функція правових засобів, як зазначає О. В. Малько, – досягнення ними цілей правового регулювання, зокрема забезпечення інтересів суб'єктів права та досягнення суспільно корисних цілей [10].

Для ґрунтовнішого розуміння значення правових засобів доцільно визначити їх місце у правовій системі України. Досліджуючи це питання, О.Ф. Скакун пропонує розглядати правову систему у двох аспектах: структурному та функціональному [12, с. 295]. У структурному аспекті правова система включає, по-перше, загальні правові явища і процеси, які є похідними від правових засобів (наприклад, правосвідомість, правова культура, правова практика, законність, правопорядок). По-друге, спеціальні правові засоби (норми і принципи права, за допомогою яких упорядковуються суспільні відносини у правовій системі) [12, с. 295].

У функціональному аспекті правова система розкривається через такі поняття, як «механізм правового регулювання» та «механізм правового впливу». Увесь комплекс спеціальних правових засобів складає механізм правового регулювання. А в сукупності із загальними правовими засобами складається увесь механізм правового впливу на суспільні відносини [12, с. 295].

Водночас О.Ф. Скакун акцентує увагу на подвійній природі у змісті поняття «правовий засіб»: поняття «засіб» містить у собі як інструментарій, так і відповідні технології використання

цього інструментарію [12]. Відповідно до інструментарію, або так званих «засобів-встановлень», належать зобов'язання, дозволи, заборони, заохочення, рекомендації, покарання, пільги, норми права, принципи права тощо. Водночас до технологій використання зазначеного інструментарію, або до «діючих засобів», слід віднести такі:

- 1) акти реалізації права;
- 2) акти застосування права;
- 3) акти тлумачення права;
- 4) всі процеси юридичної діяльності.

До речі, зазначена класифікація правових засобів ґрунтується на критерії «регулятивна активність» [12, с. 285].

Таким чином, засоби правового регулювання (правові засоби), як вважає О.Ф. Скакун, – це правові явища, що призначені для правового упорядкування суспільних відносин, оптимального вирішення соціальних завдань, досягнення суб'єктами правовідносин приватних і публічних цілей [12, с. 284, 285].

Детальну класифікацію правових засобів пропонує О.В. Зайчук [7], базуючись, передусім, на відповідній роботі О.В. Малько [10]. Отже, за першим критерієм (складність) виділяються такі різновиди правових засобів:

1) прості правові засоби (суб'єктивні права та юридичні обов'язки; заохочення і покарання; пільги та заборони);

2) складні правові засоби (правова норма, правовий інститут).

За другим критерієм (функціональне призначення) виділяються такі різновиди правових засобів:

- 1) регулятивні правові засоби (дозволи);
- 2) охоронні правові засоби (засоби захисту).

За третім критерієм (предметом правового регулювання) виділяються правові засоби конституційного, адміністративного, інформаційного цивільного, кримінального права тощо. Саме за цим критерієм є усі підстави розглядати адміністративно-правові засоби.

За четвертим критерієм (характером правового регулювання) виділяються такі різновиди правових засобів:

- 1) матеріальні правові засоби (рекомендації);
- 2) процесуальні правові засоби (позов) [7, с. 536, 537].

За п'ятим критерієм (час дії) виділяються такі різновиди правових засобів:

- 1) постійні правові засоби (громадянство);
- 2) тимчасові правові засоби (премія).

За шостим критерієм (вид правового регулювання) виділяються такі різновиди правових засобів:

- 1) нормативні правові засоби (заборони, зобов'язання, встановлені нормами права);
- 2) індивідуальні правові засоби (акт застосування права).

Нарешті, за сьомим критерієм (інформаційно-психологічної спрямованості) виділяються такі різновиди правових засобів:

- 1) стимулюючі (заохочення);
- 2) обмежуючі (примус) [7, с. 536, 537].

Власний підхід до класифікації правових засобів пропонує О.Ф. Скакун [12, с. 295]. На її думку, увесь комплекс спеціальних правових засобів слід розглядати на двох рівнях: мікрорівні та макрорівні. Зі свого боку правові засоби на мікрорівні поділяються на:

- 1) прості первинні засоби (дозволи, зобов'язання, заборони);
- 2) прості вторинні засоби (заохочення, рекомендації, покарання, пільги тощо).

Водночас прикладом правових засобів на макрорівні є норми права, принципи права, суб'єктивне право, акти застосування права; акти тлумачення права тощо (тобто, складні правові засоби) [12, с. 295].

За другим критерієм (за функціональним призначенням) О.Ф. Скакун виділяє чотири групи правових засобів. Отже, це правові засоби такі:

- 1) впливу на суб'єктів права (джерела права та заборони, дозволи, зобов'язання, що містяться в них);
- 2) що забезпечують дію права (юридичні факти, правовідносини, суб'єктивні права і юридичні обов'язки);
- 3) реалізації права (використання прав, дотримання заборон, виконання обов'язків);

4) що забезпечують поведінку суб'єктів права (позитивне стимулювання та негативна юридична відповідальність) [12, с. 684].

Пов'язуючи такий поділ правових засобів на групи із механізмом правового регулювання, О. Ф Скакун вказує, що перша група правових засобів (впливу на суб'єктів права) є статичною частиною механізму правового регулювання. Водночас інші групи правових засобів (наступні три) характеризують динамічну частину механізму правового регулювання. Тобто саме за їх допомогою правові моделі, які містяться у джерелах права, втілюються у реальну поведінку людей [12, с. 684].

Переходячи до визначення адміністративно-правових засобів, за допомогою яких здійснюється реалізація державної політики у ПЕС України, акцентуємо увагу на такому. Зазначимо, насамперед, що питання адміністративно-правових засобів вивчали В.Б. Авер'янов, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, Ю.І. Кругул, Д.В. Лученко, В.Я. Малиновський, О.С. Нижник, І.В. Патерило, В.П. Тимошук.

Аналіз різноманітних підходів щодо розуміння змісту поняття адміністративно-правових засобів дозволив з'ясувати, що стосовно адміністративної діяльності публічної адміністрації (зовнішньої) переважають три основні позиції. Наприклад, А.В. Рибас [13], досліджуючи це питання, вказує, що відповідно до першої наукової позиції (класична позиція) – це самостійна, зовнішньо виражена дія, волевиявлення суб'єкта публічної адміністрації [13], елементами цієї діяльності є нормативні й індивідуальні акти публічної адміністрації, матеріально-технічні операції, здійснення інших юридично значущих дій.

Відповідно до цієї позиції В.В. Галуцько [14] стверджує, що форми діяльності суб'єктів публічної адміністрації – це зовнішнє вираження однорідних за своїм характером і правовою природою груп адміністративних дій посадових осіб і органів публічної адміністрації, здійснене в межах режиму законності й компетенції для досягнення адміністративно-правової мети – публічного забезпечення прав і свобод людини та громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства й держави [14, с. 132].

Друга позиція (широке розуміння) цієї діяльності полягає у тому, щоб забезпечити адміністративний акт широкими діями публічної адміністрації (6 елементів) [13]. Відповідно до третьої наукової позиції (вузьке розуміння) замість форм адміністративної діяльності пропонується використовувати категорію «інструменти діяльності публічної адміністрації», до складу яких зараховують, зокрема, нормативні та адміністративні акти й адміністративні договори [13].

О.С. Нижник, враховуючи сучасні тенденції розвитку адміністративно-правової науки в Україні та прагнення до європейської інтеграції, є прихильником третьої наукової позиції (вузького розуміння) [15]. Автор відзначає, що замість таких категорій як «форми державного управління», «форми управлінської діяльності», «правові» або «неправові форми управління», «форми публічного адміністрування» здебільшого застосовуються інші категорії, зокрема категорія «інструменти діяльності публічної адміністрації» [15, с. 109, 110].

Таку ж позицію поділяє і І.В. Патерило, яка на підставі проведеного дослідження європейської юридичної літератури доходить аналогічного висновку [16]. Зокрема у Франції, як відзначає І.В. Патерило, ключовим «інструментом» адміністративної діяльності є саме односторонній адміністративний акт. Зі свого боку адміністративні договори виконують функцію юридичних інструментів публічно-приватного партнерства [16]. З огляду на це І. В. Патерило [17], досліджуючи питання форм державного управління та наголошуючи на доцільності їх заміни поняттям «інструменти діяльності публічної адміністрації», обґрунтовує свою позицію тим, що на сьогодні приймати рішення, які тягнуть за собою юридичні наслідки, можуть не лише органи виконавчої влади, але і органи місцевого самоврядування [17, с. 285]. Така позиція І.В. Патерило заслуговує на підтримку, адже вона передбачена і у нормах Конституції України (ст. 140–146) [18].

Крім того, на думку автора, слід враховувати також і вплив концепції публічно-сервісної діяльності національної публічної адміністрації, згідно з якою управлінські (владні) форми діяльності публічної адміністрації поступово витісняються публічно-сервісними [17]. Водночас заслуговує на увагу твердження І.В. Патерило щодо доцільності пошуку оптимальної адміністративно-правової термінології з урахуванням євроінтеграційної політики України [17], з огляду на що, на її думку, доцільно замінити категорію «форми державного управління» новим поняттям – «інструменти діяльності публічної адміністрації» [17, с. 288].

Отже, проведений аналіз дозволив І.В. Патерило визначити такі ознаки, притаманні інструментам діяльності публічної адміністрації:

1) застосовуються публічною адміністрацією;

- 2) мають публічно-правовий характер;
- 3) регулюються нормами адміністративного права;
- 4) застосування певного інструменту обумовлюється компетенцією, сферою діяльності та метою;
- 5) призводять до настання правових наслідків, тобто виникнення, зміни чи припинення адміністративно-правових відносин або фактичних результатів (щодо актів-дій);
- 6) залежно від виду застосованого інструменту можуть мати імперативну або диспозитивну природу [16].

На підставі проведеного дослідження І.В. Патерило пропонує власне розуміння категорії «інструменти діяльності публічної адміністрації» – це уся сукупність засобів (прийомів), які використовуються суб'єктами публічної адміністрації для регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері публічного управління [17, с. 288]. Однак у цьому визначенні є, на наш погляд, важливий недолік, зокрема відсутня вказівка на обов'язкове настання правових наслідків застосування цих інструментів.

Зі свого боку О.С. Нижник під адміністративно-правовими інструментами реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти пропонує розуміти зовнішньо виражену дію суб'єктів реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти, яка представлена чітко визначеною законом сукупністю прийомів і засобів, застосування яких призводить до юридичних наслідків, що здійснюються у межах компетенції з метою виконання поставлених перед ними мети та завдань [15, с. 111]. Вважаємо, що таке визначення є обґрунтованішим.

На підставі проведеного дослідження І.В. Патерило до переліку інструментів відносить такі:

- 1) підзаконні нормативні акти;
- 2) адміністративні акти;
- 3) адміністративні договори;
- 4) адміністративні акти-дії;
- 5) акти-плани [19, с. 175].

Зі свого боку О. С. Нижник пропонує серед адміністративно-правових інструментів реалізації державної регіональної політики виділяти такі:

- 1) нормативні акти;
- 2) індивідуальні акти;
- 3) адміністративні договори;
- 4) інші юридично значущі дії (наприклад, план заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України, інвестиційні програми (проекти), спрямовані на розвиток сфери освіти) [20, с. 119].

Водночас варто зазначити, що перелік інструментів, які включаються науковцями (зокрема, роботи яких проаналізовані вище) до категорії «інструменти діяльності публічної адміністрації», є недостатньо обґрунтованим з позиції загальної теорії права. Це пов'язано, очевидно, з тим, що означена категорія розглядається у межах так званого вузького підходу до розуміння зовнішньої діяльності суб'єктів публічної адміністрації.

У статті пропонується дотримуватися іншої наукової позиції, а саме: використовувати зазначені вище положення інструментальної теорії, яка сформована представниками загальної теорії права, що є підґрунтям для галузевих юридичних наук, зокрема і науки адміністративного права. На наш погляд, виникає потреба у використанні замість поняття «адміністративно-правові інструменти» поняття «адміністративно-правові засоби».

На нашу думку, адміністративно-правові інструменти реалізації державної політики у ПЕС України є складовою частиною системи адміністративно-правових засобів, тобто її підсистемою, яка включає до себе такі засоби:

1) адміністративно-правові засоби-інструменти (зобов'язання, дозволи, заборони, правові стимули (заохочення, пільги) та правові обмеження (покарання), принципи, які містяться у нормативно-правових приписах адміністративних норм права; юридичні джерела адміністративного права тощо);

2) адміністративно-правові засоби-технології (акти реалізації права, правовідносин, акти застосування права (регулятивні та охоронні), акти тлумачення права, усі інші процеси адміністративної діяльності).

Водночас вважаємо за необхідне підкреслити, що європейське прагнення України відображається у врахуванні такого:

1) адміністративно-правові засоби-інструментів інституційних європейських норм-принципів публічної адміністрації (децентралізація, деконцентрація, субсидіарність);

2) адміністративно-правові засоби-технології, наприклад, правозастосовні акти регулятивного характеру (зокрема акт надання адміністративних послуг).

Висновки. Аналіз результатів проведеного дослідження дозволяє стверджувати, що мету статті досягнуто, оскільки можемо констатувати таке:

– встановлено відсутність у науковому середовищі усталеного визначення понять «правові засоби», «адміністративно-правові засоби», «юридичні інструменти діяльності суб'єктів публічної адміністрації». Доведено доцільність використання інструментальної теорії права для обґрунтування необхідності визначити юридичні інструменти діяльності суб'єктів публічної адміністрації, зважаючи на розуміння змісту та структури поняття «правові засоби»;

– встановлено, що правові засоби у широкому значенні розуміються як єдність юридичних інструментів та діяльність суб'єктів; реалізація функцій держави має забезпечуватися відповідними правовими засобами (функції реалізації державної політики у ПЕС України);

– адміністративно-правові засоби є системним утворенням двох невід'ємних складових: а) адміністративно-правові засоби-інструменти; б) адміністративно-правові засоби-технології. Системоутворюючим чинником є мета, а саме досягнення належного рівня правопорядку у відповідній сфері (зокрема у паливно-енергетичній сфері України). Виділено елементи зазначених складових, а також місце інструментів діяльності суб'єктів публічної адміністрації у системі адміністративно-правових засобів.

Подальші наукові дослідження будуть присвячені визначенню конкретних адміністративно-правових засобів-інструментів, які є складовою адміністративно-правового механізму реалізації державної політики України в умовах децентралізації, а також конкретних адміністративно-правових засобів-технологій, які є динамічною складовою зазначеного механізму.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність»: розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2017 року № 605-р. URL: <https://goo.gl/nmvtQH> (дата звернення 20.12.2017 р.).
2. Авер'янов В.Б. Адміністративне право України: академічний курс: підручник: у 2 т. Т. 1. Загальна частина / гол. ред. кол. В.Б. Авер'янов К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
3. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Міжнародний документ від 27 червня 2014 року, URL: <https://goo.gl/6BtyuH> (дата звернення 20.12.2017 року).
4. Онуфрієнко О.В. Правові засоби у контексті інструментальної теорії права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; Національний ун-т внутрішніх справ. Х., 2004. 18 с.
5. Денисова А.М. Механізм і засоби правового впливу (теоретико-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01; Національна академія внутрішніх справ МВС України. К., 2012. 230 с.
6. Алексеев С.С. Правовые средства: постановка проблемы, понятие, классификация. Советское государство и право. 1987. № 6. С. 8–15.
7. Теорія держави і права: академічний курс: підручник / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко, В.С. Журавського. К.: Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
8. Тарахонич Т.І. Змістовна характеристика правових засобів: сучасні погляди. Часопис Київського університету права. 2011. № 2. С. 37–38.
9. Денисова А.М. Правові засоби: поняття та види. Право України. 2010. № 7. С. 190–195.
10. Малько А.В. Правовые средства как общетеоретическая проблема. Правоведение. 1999. №2. С. 4–16.
11. Теория государства и права: курс лекций / под ред. Н.И. Матузова, А.В. Малько. М.: Юрист, 1997. 815 с.
12. Скаун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс): підручник. 2-е вид., перероб. і доп. Харків: Еспада, 2009. 752 с.
13. Рибас А.В. Форми адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо призначення суддів в Україні. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2014. Вип. 5–2. С. 162–165. URL: <https://goo.gl/KTpPWZ>.

14. Адміністративне право України: навчальний посібник. Т.1. Загальне адміністративне право / За ред. В.В. Галунька. Херсон. 2015. 272 с.
15. Нижник О.С. Адміністративно-правові засади реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Харків. нац. ун-т внутріш. справ. Харків, 2017. 220 с.
16. Патерило І.В. Проблеми сучасного розуміння інструментів діяльності публічної адміністрації. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2014. № 12. Том 1. С. 93–96.
17. Патерило І.В. Інститут інструментів діяльності публічної адміністрації у системі адміністративного права України. URL: <https://goo.gl/hpVnaJ>.
18. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР / Верховна Рада України. URL: <http://goo.gl/8lmc8> (дата звернення 04.08.2017).
19. Патерило І.В. Інструменти діяльності публічної адміністрації: сутність та зміст. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Вип. 27. Т. 2. С. 174–178.
20. Нижник О.С. Адміністративно-правові інструменти реалізації державної регіональної політики у сфері вищої освіти. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 2(240). С. 117–121.

УДК 342.4:327.7

ТКАЧУК Н.І.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Стаття присвячена аналізу та оцінці фундаментальних положень вітчизняного та міжнародного інформаційного законодавства у сфері інформаційних прав і свобод людини та громадянина як основи формування інформаційного суспільства.

Ключові слова: інформаційні права, інформаційні свободи, інформаційне суспільство, законодавче забезпечення, інформаційне законодавство.

Статья посвящена анализу и оценке фундаментальных положений отечественного и международного информационного законодательства в сфере информационных прав и свобод человека и гражданина как основы формирования информационного общества.

Ключевые слова: информационные права, информационные свободы, информационное общество, законодательное обеспечение, информационное законодательство.

The article is devoted to the analysis and evaluation of the fundamental provisions of domestic and international information legislation in the field of information rights and freedoms of man and citizen as the basis for the formation of an information society.

Key words: information rights, information freedoms, information society, legislation, information law.

Вступ. У національній політиці розвитку інформаційного суспільства, яка ґрунтується на різноманітних засадах, особливе місце посідає законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства [1, с. 59]. Формування інформаційного суспільства в Україні відбувається на фоні швидких змін реалій нашого життя, пов'язаних з посиленням, насамперед, значення інфор-